

ZNAJSTVENO O NESVRSTANOSTI

Na znanstvenom skupu, održanom u Petrovaradinu polovinom siječnja, bila je jedna jedina tema: mjesto i uloga politike nesvrstanosti u suvremenom svijetu. Da je ta tema bila vrlo zanimljiva vidljivo je i po sudjelovanju trideset i tri znanstvena i politička radnika iz sedamnaest zemalja. U jeku priprema za III konferenciju nesvrstanih čuju se različita pitanja, a ponegdje i sumnjičavost određenih krugova u njenu sposobnost da utječe na rješavanje svjetskih sukoba i trvenja. Tim je uspješija akcija organizatora skupa, Instituta za međunarodnu politiku i privredu u Beogradu da baš u ovo vrijeme, znanstveno pokuša definirati nesvrstanost i njenu ulogu u svijetu. Od pojave nesvrstanosti u međunarodnoj politici pa do danas vidljivo je da takva politika stalno dobiva kako na pristalicama tako i na aktualnosti. Svjetsko javno mijenje, koje je spoznalo da su blokovske grupacije kočnica u rješavanju sporova pa i element hladnog rata, sve više podržava politiku nesvrstavanja i njene nosioce, jer vidi u njenoj osnovi angažiranost za eliminiranje kolonijalizma, osamostaljivanje manjih i srednjih zemalja i sudjelovanje oko končanja rata i zategnutosti. Ipak, nas je iznenadio neočekivani rezultat tog skupa; gotovo svi znanstveni radnici koji su se bavili ovim fenomenom došli su do vrlo sličnih rezultata, što se očitovalo u pročitanim referatima i diskusijama. Naime većina teoretičara, koji se bave međunarodnim odnosima u različitim zemljama i uvjetima, shvaćaju politiku nesvrstanosti kao nastavak borbe malih i srednjih zemalja za ravnopravno sudjelovanje u rješavanju međunarodnih pitanja, a protiv politike blokova i sile. U diskusijama je prevladavala sugestija da se više vodi računa o dugoročnijim cilje-

vima nesvrstanih i složenosti međunarodnih odnosa; da nesvrstane zemlje, i one sa sličnim gledištima zajednički poduzimaju političke, ekonomske i kulturne akcije te da nesvrstane zemlje nastave s izradom prijedloga za rješavanje glavnih svjetskih problema. Iako je ovo prvi pokušaj znanstvenog pristupa politici nesvrstanosti, ipak je učinjen značajan doprinos određivanju biti nesvrstanosti politike i ukazano na njezine nedostatke i nedovoljnu efikasnost. Izražena je potreba za stalnim povezivanjem znanstvenih radnika koji se bave proučavanjem nesvrstanosti i potreba osnivanja međunarodnog centra za proučavanje i sakupljanje dokumentacije s tog područja. Treba očekivati da će se takav centar osnovati što bi doprinijelo proučavanju i definiranju konkretnih prijedloga, kako bi se izbjegla deklarativnost, iako je ona, ponekad, bila potrebna. Izrada zajedničkih stavova i prijedloga vrlo je složen i neminovan posao, kao i svestrana konzultacija među članicama prije konferencije na vrhu. Politička akcija nesvrstanih može biti efikasna samo ukoliko je stvarni izraz politike određenog skupa svih učesnica pa i drugih, sa sličnim stavovima. A uspjeh se onda neće očitovati samo kroz broj učesnika na konferenciji. I pored velikih problema s kojima je suočen svijet, izgleda da je ipak moguće naći zajednički izraz za određenu političku akciju, kako bi postojeći sukobi prestali, a novi se već u početku onemogućili. Ekonomska zavisnost malih i srednjih zemalja pruža velisilama veći prostor za manevriranje, tj. za ekonomske i druge pritiske, koji su doduše, sada rjedi, ali ipak, postoje s ciljem da obezvrijede akciju nesvrstanih. Da bi se takvo ometanje onemogućilo i pojedine zemlje bile samostalnije, potrebno je rješavanje ekonomskih, a ponegdje i političkih problema članica. Nesvrstani su preživljavali određenu krizu, koja je vidljiva na primjeru Vijetnama, kada

je nedostajala šira politička aktivnost, a uzrok takve krize leži u promjeni odnosa među velesilama. Koliko god je kriza bila teška za nesvrstane i njihovu politiku, ona nije bila odlučujuća. Ova kriza je često služila nekim zapadnim teoretičarima kao primjer nemoći nesvrstanih u držanju koraka s velikim u određenim akcijama. Ali povremene krize ne znače i poraz politike nesvrstavanja. Naprotiv, ona dolazi do određenog stupnja razvoja, gdje će biti manje deklarativnosti, a više konkretnih akcija na političkom, a naročito na ekonomskom planu. Sve to zahtijeva mnogo napora unutar svake članice, na širem vanjskom planu te pri izradi konkretnih stavova zajedničke politike nesvrstanih koja dobiva punu afirmaciju na međunarodnoj sceni. Jer i pored teškoća ova politika je prihvaćena kao nešto postojeće, kao nešto s čim se treba računati. Nesvrstanost treba shvatiti i definirati u širem međunarodnom kontekstu i odrediti joj ulogu u svjetskim zbivanjima. Proces razvitka nesvrstanosti ne bi bio dovoljno određen kad bi se reklo da nesvrstanost predstavlja oblik poimanja u suvremenom svijetu i da je na tom poimanju zasnovana vanjska politika njenih članica. Potrebno je mnogo više: da se ovaj pokret promatra i kao politička filozofija, određeni ideološki stav prema problemima čovječanstva, koji izrasta iz djelovanja nesvrstanih zemalja. Da bi se pravilno shvatila uloga nesvrstanosti i ocijenila njena vrijednost, treba imati na umu njeno djelovanje i vrijeme u kojem djeluje. Gledajući povijesno, nesvrstanost se afirmirala poslije 1945. godine, u periodu hladnog rata i dekolonizacije, a do 1955. godine ona znači odbijanje zemalja da se vežu uz jedan od blokova, uviđajući da do rješavanja nastalih problema ne može doći pripajanjem jedno ili drugoj strani. Slijedećih pet godina, tj. do 1960. ova politika donosi nove i bitne izmjene na međunarodnoj sceni: podjelu svijeta na dva bloka, dramaturgiziranje postojećih problema ulazi u eru popuštanja, a nesvrstanost, i jedna i druga strana, priznaje kao potrebu. Današnja situacija, puna kriza i sukoba, još više ukazuje na potrebu stvaranja takvog poretka, koji bi mogao i htio poštivati pravo i slobodu drugih naroda. Ti sukobi, bez ob-

bjeglo, potrebno je da se stvore uvjeti za suradnju kao osnovni preduvjet mira, te da svaki narod raspolaže slobodom, da sam vodi brigu i određuje formu vlasti u svojoj zemlji. K tome treba dodati princip pridržavanja međunarodnog prava, jer svaka povreda načela toga prava izaziva nagomilavanje novih incidenata.

Na znanstvenom skupu u Petrovaradinu podnijeti su ovi referati:

1. Dimče Belovski: Osvrt na potrebe kontinuirane akcije nesvrstanih zemalja,
2. Vlado Benko: Male i srednje države u uvjetima decentralizacije sile u međunarodnoj zajednici,
3. J. W. Burton: Nesvrstavanje i suvremena svjetska politika,
4. Samaan B. Farajallah: Uloga nesvrstanih zemalja u Ujedinjenim narodima.
5. Leo Mates: Porijeklo i uloga nesvrstavanja,
6. Bimba Prasad: Opće iskustvo i perspektiva nesvrstavanja,
7. Bojana Tadić: Nesvrstanost – pojmovno razmatranje kroz historijski osvrt,
8. Jacques Vernont: Nesvrstanost u novom međunarodnom kontekstu.

Ante Prgomel

»MEĐUNARODNI RADNIČKI
POKRET«

(br. 5-6, 1968. godina)

U Beogradu je 7. i 8. novembra 1968. godine održano naučno savjetovanje o odnosima u međunarodnom radničkom pokretu. Neposredan povod za savjetovanje bila je intervencija pet socijalističkih zemalja, članica Varšavskog ugovora, u Čehoslovačkoj, 21. augusta 1968. Savjetovanje je organizirao Institut za izučavanje radničkog pokreta iz Beograda, koji je, zatim, u svom časopisu: »Međunarodni radnički pokret« (dvobroj, 5-6, 1968) donio referate, koferate i diskusije sa savjetovanja.

Tematski je časopis, dakle, potpuno posvećen događajima koji su predhodili

svijetu, reperkusijama na odnose u komunističkom i radničkom pokretu, dajući, pri tom, cijelju problematiku teoretsku osnovu, predstavljajući tako doprinos izučavanjima odnosa između socijalističkih zemalja.

Referate, na savjetovanju, podnijeli su: dr Branko Pribičević, (Odnosi između socijalističkih snaga-pojmovi, premise, problemi,) i dr Andrija Krešić (Hegemonija umjesto solidarnosti-Sovjetska hegemonija u međunarodnom komunističkom pokretu), a koreferate Ljubiša Mojsić (Proces demokratizacije u Čehoslovačkoj i vojna intervencija), dr Novica Vojinović (Unutrašnji procesi u SSSR i odnosi između socijalističkih zemalja), Čedomir Štrbac (Sukob Informbiroa sa Jugoslavijom i odnosi u međunarodnom radničkom pokretu), Mirjana Janković (Čehoslovački događaji i komunistički pokret zapadne Evrope), Dušan Lazić (Neki aspekti kineske spoljne politike) i dr Vera Mujbegović (Prilog uz referat dr Andrije Krešića).

U zanimljivoj i živoj diskusiji, koja je u potpunosti objavljena u ovom dvo-broju, sudjelovalo je 29 naučnih i političkih radnika iz cijele zemlje. Svoj prilog raspravi dali su docent dr Ivan Babić i asistent Branko Caratan s Fakulteta političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu.

Kao posebna dopuna referatima i diskusiji na savjetovanju, u časopisu je prezentiran pregled reagiranja socijalističkih zemalja Evrope, radničkog pokreta zapada, radničkog pokreta Azije, radničkih i progresivnih pokreta Afrike i radničkih pokreta Latinske Amerike na vojnu intervenciju u Čehoslovačkoj.

Zbog potpunosti poznavanja problematike, čitaocu je pružena Kronologija čehoslovačkog preporoda i međunarodnog radničkog pokreta, koja obuhvaća vremenski period od 1. januara do 20. oktobra 1968. godine, kao i iscrpna bibliografija dokumenata i članaka o čehoslovačkim događajima 1968.

Renata Lunczer

AUTORITET, JEDNAKOST, SLOBODA

10. i 11. ožujka 1969. godine na Fakultetu političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu gostovao je njemački filozof K. H. Volkman-Schluck, profesor na Uni-

verzitetu u Kölnu. Volkman-Schluck je poznat posebno kao istraživač filozofije Plotina i Nikole Kuzanskoga, ali je i vrstan poznavalac čitave, kako antičke tako i novovjekovne filozofije, a iznad svega Nietzscheove i Heideggerove misli kojoj je i sam najbliži.

Svojim gostovanjem u Zagrebu profesor Volkman-Schluck nastavlja i proširuje tradicionalnu suradnju između Sveučilišta u Zagrebu i Kölnu. U toku svoga boravka u Zagrebu on je održao tri predavanja: »Problem autoriteta« i »Sloboda jednakosti« na Fakultetu političkih nauka, a »Mišljenje i refleksija« na Filozofskom fakultetu. (Prva dva predavanja objavit ćemo u cjelini u slijedećim brojevima našeg časopisa. Stoga ćemo ovdje informirati samo o osnovnim tezama tih veoma vrijednih i zanimljivih izlaganja).

Ističući povijesni karakter autoriteta Volkman-Schluck pokazuje teološko-metafizičku i društvenu dimenziju autoriteta u srednjem vijeku, te ukazuje na novovjekovno raspadanje autoriteta u mnoštvo autoriteta, jer čovjek u novom vijeku mora sam odrediti što za njega važi kao autoritet (savjest, rad, tehnički um). Raspadanje autoriteta u mnoštvo autoriteta po Volkman-Schlucku, međutim, nije uzrok propast autoriteta nego njegova bitna posljedica koja stoji u vezi s novovjekovnim pojmom slobode. Novovjekovna se sloboda temelji na refleksibilnosti svijesti, kojoj se vlastita novovjekovna povijest prikazuje kao povijest propasti autoriteta, iako ona predstavlja razvijanje pluralističke slobode i njeno samorazumijevanje.

U predavanju »Sloboda i jednakost« Volkman-Schluck razvija cilj demokratske revolucije izražen formulom: jednakost pomoću slobode. Međutim, iako se za jednakošću i slobodom istovremeno teži, one se ipak uvijek nanovo razilaze. Iz jednakosti, koja je uspostavljena pomoću slobode, proizlaze opasnosti koje ugrožavaju slobodu. Stoga, zaključuje Volkman-Schluck, nakon što je jednakost uhvatila korijena, treba promijeniti stajalište tako, da volja za jednakošću postane baza za volju za slobodom i da tako sloboda postane određujući pogled za političko-društvenu praksu. Mnogo toga govori zato da živimo u fazi povijesti u kojoj valja izvršiti obrat. Taj obrat je na filozofskom planu obrat od

refleksije i od konstrukcije slobode iz principa a priori u povijesnu primjerenost i određenost.

Refleksija otvara sferu slobode ali je kao refleksija i zatvara. Upravo stoga slobodu ne može primjerenost spoznati i razumjeti refleksija nego samo novo izvorno mišljenje, a samo je opuštenost (Gelassenheit) može očuvati i obistiniti. Tu već dolazi do izražaja Volkmann-Schuckova bliskost kasnom Heideggeru koju smo uvodno konstatirali.

A. P.

MEĐUNARODNI KOLOKVIJ

»socijalizam i demokracija«

U organizaciji ljubljanske revije »Teorija in praksa« u Ljubljani je od 26.-28. II o. g. održan međunarodni kolokvij »socijalizam i demokracija«. U radu ovog uspješnog i zanimljivog skupa učestvovali su mnogi znanstveni radnici iz zemlje i inozemstva. Bile su zastupljene 23 redakcije poznatih časopisa: »Critica marxista« (Rim), »Das argument« (Berlin), »Filozoficky časopis« (Prag), »Filozofija« (Bratislava), »Kulturni život« (Bratislava), »Lupta dei Klasa« (Bukurešt), »Neue Kritik« (Frankfurt), »New Left Review« (London), »Nova Mysl« (Prag), »Problemi del socializmo« (Rim), »Sociologicky časopis« (Prag), »Sociologija« (Bratislava), »Weg und Ziel« (Beč), »Kulturni radnik« (Zagreb), »Odjek« (Sarajevo), »Pogledi« (Skopje),

»Praxis« (Zagreb), »Pregled« (Sarajevo), »Naše teme« (Zagreb), »Gledišta« (Beograd).

Iz redakcije »Političke misli« u radu kolokvija učestvovao je Dr. Ivan Babić.

Uvodni referat na kolokvij u podnio je Dr. Najdan Pašić, pod naslovom: »Jedan pristup diskusijama o socijalističkoj demokraciji«.

Evo imena još neki referenata koji su na kolokvij u podnijeli zanimljive referate:

Vojislav Stanovčić (»Neki načelni problemi izgradnje socijalističkih sistema na demokratskim osnovama«), Adolf Bibić (»Dijalektika između »društva i države« u političkom sistemu socijalizma«), Jan Kamaryt (»Značaj diskusije o demokratskom socijalizmu u Čehoslovačkoj«), Zdenko Roter (»Dileme komunističke partije »na vlasti«), Slavko Milosavljević (Savez komunista u sistemu samoupravljanja«), Ernest Petrič (»Neke dileme socijalističke demokracije u vezi s nacionalnim pitanjem«), Irena Dubska (»Za novi model socijalizma u Čehoslovačkoj«), Peter Klinar (»Problem vodeće uloge SKJ i njegov odnos prema vlasti u uvjetima razvoja samoupravnog pluralizma«), Boštjan Marklič (»Izbori i socijalistička demokracija«), France Vreg (»Socijalistička demokracija i pluralizam mišljenja«), Zdravko Mlinar (»Konfliktni interesi i participacija«), Boris Majer (»Kultura i politika«), Dušan Rozehnel (»Aktuelni problemi međunarodnog komunističkog pokreta«).

J. M.